

Pomo on ykkönen

Yhdysvaltalainen Rolling Stone -lehti on listannut 50 tämän hetken parasta live-esiintyjää rock- ja pop-musiikista. Ykköseksi nousi Bruce Springsteen (kuvassa), kakkoseksi Prince ja kolmanneksi The Rolling Stones -yhtye.

Akka lähti, ukot jatkoivat lomaa

Vaivaiset:

Ukot olisi tarkoitus saada Unescon kulttuuri-perintölistalle

HELENA LAINE

43 vaivaisukkoa.

Sellainen joukko on kokoontuneena tänä kesänä maailman suurimpaan puukirkkoon Kerimäelle. Koolleutuksijaksi voi nimetä professori Seppo Seit-salon. Hän on Pelastakaa vai-vaikut -yhdistyksen puheen-johtaja ja vaivaisukkonäyttelyn ideoija.

- Vaivaisukkonäyttely lähti alkuunsa vaivaisesta ideasta, Seitsalo kuvailee.

Professori on tehnyt tärkeän osan elämäntyöstään Invalidi-säätiön sairaalassa, joka perustettiin myöhempien sotien invalidiin sairaalaksi. Siinä on myös yhteyttä vaivaisukkoihin.

Seitsalo kirjoitti muutama vuosi sitten artikkelin vaivaisukkojen omista vaivoista lääkäriin ja ortopedin näkökulmasta. Artikkelissa hän haikaili laajemman ukkonäyttelyn perään.

Vuosisatojen takaa

Suurin osa ukoista on veistetty 1800-luvun alkupuolella, ja useimmilla on vaivaisuuden symbolina alaraajassa puujalka. Ukkojen esikuvina olivat Suomen sodan sotainvalidit.

Koska kyse on isosta, puunveistoon liittyvästä ja kirkollisesta joukosta, Seitsalo ehdotti puolivakavissaan näyttelypaikaksi maailman suurinta puukirkkoa, Kerimäellä innostuttuun asiasta.

Kun myös apurahaa antavilla tahoilla oli suopeutta, kesän suuri näyttely tuli mahdolliseksi.

- Olen ilokseni huomannut, että vaivaisukot aiheuttavat joka suunnassa hyväntuulisuutta ja myönteisyyttä, Seitsalo toteaa.

Tärkein professorille on Suomen vanhin ukko, joka on 1600-luvun lopulta, Hauholta. Sitä ukkoa hän itse lapsena ihmetteli ja ihaili.

Tärkeä on myös Haapaveden ukko 1800-luvulta. Se on seisyt vuodesta 1913 Helsingissä Seurasaaressa, Karunan kirkon edustalla. Ukko onkin Kansallis-museon omaisuutta.

- Ukko joutui restauroinnin nimissä museon hoiviin, toisin sanoen Kansallismuseon kellariin noin kymmeneksi vuodeksi, pois työpaikaltaan ja ihmisten parista. Nyt sekun on päässyt

Seppo Seitso ja Kaartelan ukko, jonka on veistänyt hopsalainen talonpoika Nils Tranubäck 1784.

muiden ukkojen joukkoon Kerimäelle.

Huollettavia ukkoja on runsaasti, ja aiemmissakin kunnostuksissa on tehty virheitä. Ukkojen päälle on esimerkiksi läiskitty latex-maalia. Väärät kunnostusaineet ovat tuhonneet puuta ja aiheuttaneet ukkojen ihon nopeaa hilseilyä.

Asiaa Unescolle

Näyttelyn yksi tavoite on saada ukoille hyvää kuntoutusta. Kirkkohallitus myöntää muun muassa seurakunnille konservointia varten rahoitusta.

- Vaivaisukoista ei ole tehty oikeastaan yhtään akateemista tutkimusta, Seitsalo toteaa.

Tavoitteena on tehdä lisätutkimuksia ja saattaa Suomen vai-

vaivaisukot jopa Unescon kulttuuriperintölistalle.

Olihan täällä akkakin

Näyttelyssä oli mukana myös yksi vaivaisakka. Soinin akka joutui palaamaan kotikirkkolleen jo juhannukseksi.

- Kirkkoherra ja kirkkoneuvosto eivät antaneet jatkolomaa nöyristä anomuksistamme huolimatta. Akka on kuulemma ainoa nähtävyyden Soinissa, Seitsalo harmittelee.

Soinin akka on ollut ainutlaatuisuudestaan johtuen näyttelyn, siitä tehtyjen lehtijuttujen ja näyttelyn yhteydessä syntyneen kirjankin keskushenkilö.

➔ Vaivaisukot lomalla Kerimäen kirkossa 31. elokuuta asti.

Näyttelyssä

Vaivaisukot

Mukana Kerimäen näyttelyssä on 43 ukkoa. Juhannukseen asti mukana oli myös yksi akka.

Ideojana oli Seppo Seitso, ja keskeisessä työryhmässä olivat kuraattorina Otsa Kantokorpi sekä yhteyspäällikkö Sirpa Viljanen ja pastori Ville Vauhkonen.

Ohjelmanumerona Kerimäellä nähdään ulkoilmaelokuva Vaivaisukon morsian. Elokuva esitetään 24. elokuuta.

Luettelo näyttelyn ukoista: www.vaivaisukot.fi.

Haukiputaan kirkon ulkopuolella työskentelee nykyisin vanha "kopio-ukko" vuodelta 1984, veistäjänä Rauno Lampila.

Kodisjoen museossa asustava ukko vuodelta 1838, veistäjä Johan Blomkranz.

Yleensä ukot ovat hyvin pukeutuneita, kuten Kalajoen ukko vuodelta 1815.

Vaivaisukot ovat aina olleet köyhien asialla

HELENA LAINE

Suomen voisi halkaista 98-prosenttisesti kahtia, ja vaivaisukot jäisivät Helsinki-Rovaniemi-akselin länsipuolelle. Mikä syy siihen lienee?

- Osassa pohjoisen kirkkoista on saattanut olla vaivaisukkoja, mutta ne ovat palaneet sotien aikana kirkkojen mukana, arvelee vaivaisukot kuvannut Aki Paavola.

Hän uskoo myös, että Pohjanmaalla ja Satakunnassa on noudatettu tarkimmin pappien valvonnassa vaivaishoitolakia.

1300-luvulla kirkko keräsi niin kutsutuilla uhritukeilla rahaa. Rahaa tarvittiin erityisesti uskonnottiin, esimerkiksi saraseineja vastaan. Uskonpuhdistuksen myötä uhritukit, niin kuin aneakauppa yleensäkin, kiellettiin. Sitten kirkkojen ja seurakuntien velvollisuudeksi tuli huolehtia köyhistä ja vaivaisista.

Kuningatar Kristiina kehoitti vuonna 1649 asettamaan uh-

ritukkeja julkisille paikoille. Kirkkolaki 1686 määräsi jokaisen seurakunnan hoitamaan köyhänsä.

Kirkoissa on saattanut olla vaivaisukkoja, mutta ne ovat palaneet sotien aikana kirkkojen mukana.

Aki Paavola

Vaivaiskassoihin saatiin täydennystä vaivaisukkojen myötä. Vaivaisukot olivat siis alusta alkaen köyhien ja huonompisoisten asialla. Jostain syystä erityisesti Suomessa vaivaisukot saivat ihmishahmoja: ruvettiin veistämään vaivaisukkoja.

Pohjanmaalla oli hyviä veneveistäjiä ja laivanrakentajia. Lai-voissa saattoi olla ihmishahmoiset keulakuvat. Tämkin lienee vaikuttanut ukkojen syntyyn.